

[Forsvarsministeren.]

i mange tilfælde senere, er det klart, at ombyggningsforanstaltninger, der vil sikre indrettelse af cafeteria-systemet, vil koste overordentlig mange penge, således at vi må indrette os på en ombygning på længere sigt, hvor vi løser nogle af disse problemer.

Jeg vil gerne sige, at det er måske ikke et spørgsmål om klima, således som hr. Bilgrav-Nielsen mente. Vi har mange foranstaltninger i gang på at søge at udbygge og forbedre klimaet. Jeg tror, at det i højere grad er et spørgsmål om, hvorledes forholdene på en arbejdsplads kan udvikle sig. Her er spørgsmålet, om der er den rigtige ledelse, om der er det rigtige samarbejde. Det er de ting, jeg i særlig grad vil interessere mig for.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Lembourn* til minister Hans Sølvhøj:

„Vil ministeren overveje mulighederne for en intensivering af u-landsindsatsen gennem de såkaldte „turn-key“-projekter, hvorved man kombinerer industrielle eller landbrugsmæssige projekter med en uddannelsesindsats af eksperter og u-landsfrivillige, eventuelt i forbindelse med en levering af danske fødevarer til den lokale befolkning, der skal arbejde med projektet?“

Lembourn: Af den betænkning, som det udvalg, der behandler lovforslaget om udvidelse af lånerammen for det tekniske samarbejde med u-landene, har afgivet, fremgår det, at der er enighed i udvalget om at fremme en mere massiv u-landsindsats. På et spørgsmål svarer ministeren imidlertid, at en sådan mere massiv bistand, som man kalder „turn-key“-projekter, ikke hidtil har kunnet rummes inden for lånerammen. Af den grund er mit spørgsmål stillet, nemlig ud fra ønsket om at få oplyst, om man i fremtiden vil prøve på at arbejde for en låneramme eller anden form for u-landsbevilling, således at disse såkaldte „turn-key“-projekter kan gennemføres. Det skal måske lige siges, at der med et sådant projekt tænkes på et industrielt projekt — det er først og fremmest et industrielt, men man kunne vel også forestille sig et

større landbrugsmæssigt projekt — kombineret med det, man kalder teknisk assistance, det vil sige uddannelsesindsats.

Vi er nu så langt, at vi har et u-landskorps, og vi har en række unge frivillige, som har udført et fortrinligt arbejde; alt tyder på, at deres uddannelsesindsats fungerer effektivt, så vi kunne faktisk godt nu tilbyde ikke alene et projekt, men også en uddannelsesindsats i det pågældende område.

Til spørgsmålet er yderligere knyttet det ønske, at man forsøger at kombinere en levering af danske fødevarer med en sådan „turn-key“-indsats. Der er ganske vist stor forskel på de forskellige u-lande med hensyn til fødevarer-spørgsmålet. I Afrika er hungeren jo ikke så udfordrende som i Asien, men mange steder er problemet det, at man kan sætte nok så mange gode projekter i gang, men sundhedstilstanden er så ringe, at den lokale befolkning ikke er i stand til at udføre det arbejde, som projektet kræver. Generalsekretær Thorkil Kristensen har flere gange været inde på, at det er en naturlig ting, en naturlig udvikling, at de rige lande fremover i en årrække leverer fødevarer til u-landene, som til gengæld får frigjort arbejdskraft, så de kan sætte ind på en industrialisering. Endelig kan man jo sige, at skulle det gavne dansk landbrug, behøver det ikke nødvendigvis at gøre ideen ringere.

At der ikke hidtil fra u-landenes side har været et ønske om denne form for „turn-key“-projekter, mener jeg for så vidt ikke betyder, at der ikke er brug for dem; det kan være, det er, fordi man ikke har tilbudt det. Det er derfor af interesse, mener jeg, at få at vide, om man vil forsøge at udvide u-landsindsatsen i denne retning.

Minister Hans Sølvhøj: Ved et „turn-key“-projekt forstår man normalt et fuldt færdigt industrielt anlæg, der overgives fra sælger til køber på en sådan måde, at køberen kun har at dreje nøglen om for at sætte den pågældende virksomhed i drift. Ofte, men langt fra altid, vil „turn-key“-projekter være ledsaget af aftaler om produktion på basis af licens, og når det drejer sig om salg af „turn-key“-projekter til udviklingslande, vil der i mange tilfælde i kontrakten